


## Yüksek Ziraat Enstitüsü'nün Kuruluş Yıllarında Almanca Dersleri, Okutmanları ve Öğretim Yöntemleri

Ömer Faruk Demirel , Berlin

 <https://dx.doi.org/10.37583/diyalog.958480>

### Öz

Yüksek Ziraat Enstitüsü (YZE) 1933 yılında Ankara'da Alman profesörler ile öğretime başlamıştır. Enstitü bünyesinde kurulan Yabancı Diller Semineri'nde Neumann, Lapper, Matschenz, Marchand, Ulshöfer ve Göbel gibi Almanca öğretmenleri görev almıştır. Lapper'in şarkı söyleyerek öğretmeye çalıştığı yöntem kabul görmemiştir. Ulshöfer'in Alman Dışişleri'ne gönderdiği raporlarda öğrenciler, ders kitapları ve Almanca derslerinin yöntemi hakkında bilgiler verilmiştir. Bu çalışmada Yüksek Ziraat Enstitüsü'nün kuruluş yıllarında görev yapmış olan Lapper ve Ulshöfer'in çalışmalarına dair bulunan arşiv kaynaklarına dayanarak Almanca dersleri incelenmiştir.

**Anahtar Sözcükler:** *Almanca Dersi, Yüksek Ziraat Enstitüsü, Georg Lapper, Robert Ulshöfer, Almanca'nın öğretim yöntemi.*

### Abstract

#### **German lessons in the founding years of the University of Agriculture in Ankara**

The High Agricultural Institute (YZE) started education in Ankara in 1933 with German professors. German teachers such as Neumann, Lapper, Matschenz, Marchand, Ulshöfer and Göbel took part in the Foreign Languages Seminar established within the Institute. The method Lapper tried to teach by singing was not accepted. In the reports Ulshöfer sent to the German Foreign Office, information was given about the students, textbooks and the method of German lessons. In this study, German lessons were examined based on the archival sources found on the work of Lapper and Ulshöfer, who had served in the founding years of the Higher Institute of Agriculture.

**Keywords:** *German Lessons, Higher Institute of Agriculture, Georg Lapper, Robert Ulshöfer, teaching method of German.*

## EXTENDED ABSTRACT

The High Agricultural Institute in Ankara was founded by German scientists in 1933. Even the university buildings were designed by German and Austrian architects and they were responsible for the construction of the building. In the first years of the foundation, only German scholars except for sports teachers worked there. The former rector of the University of Leipzig Friedrich Falke took over the management of the university until 1938. Up until then, the High Agricultural Institute was the only university where so many German scholars worked at a university outside of Germany. Spreading the German language abroad was the main goal of German foreign cultural policy. For this reason, highly trained German lecturers were sent to Ankara from Germany. Jewish emigrants from Germany also taught there as agricultural scientists and librarians.

Since the German scholars did not speak the Turkish language, the language of instruction was German. The Turkish assistants translated the lectures into the Turkish language. A seminar for foreign languages was established at the university, where German, English and French were taught. But almost all students chose the German language. The lecturers for the German language were also from Germany. German teachers such as Neumann, Lapper, Matschenz, Marchand, Ulshöfer and Göbel took part in the foreign language seminar set up in the institute. In the present work, short biographies of the German lecturers were also written.

The lecturer Lapper had no success in Ankara with his own method of teaching the German language through singing. He should leave the university after six months. His successor Ulshöfer worked from 1934 to 1938 as a German lecturer at the High Agricultural Institute in Ankara. He returned to Germany in 1938 and came back to Turkey in 1941 as a news service officer. After his military service, he worked last as professor in Tübingen. He has published numerous books and essays on the subject of didactics and methods of teaching German. He was the editor of two educational journals.

During his time as a lecturer at the High Agricultural Institute in Ankara, he wrote three annual reports, which he sent to the German authorities. They contained valuable information about the university, about the students, German lessons, textbooks, methodology of German lessons and the importance of German lessons in Turkey. With the help of these archival materials, an attempt was made in the present work to represent a chapter from the history of German teaching at the High Agricultural Institute in Ankara.

Ulshöfer learned the Turkish language in a short time. He spent a lot of time with students. He got to know his students better. He learned under what conditions the Turkish students and their families lived. The university's expectation of German lessons was that students should be able to read and understand German especially literature and be able to converse with Germans. They should also write their thesis in German.

Right at the beginning of his time as a German lecturer, Ulshöfer dealt with issues such as didactics, the methodology of German teaching and textbooks. Ulshöfer recognized a German-Turkish dictionary as the first requirement of the students and through his initiative the library was able to provide several dictionaries. He understood very early on that you cannot simply use any method here. The methodology should match the expectations of the university and the level of education of the Turkish students. He used both direct and indirect methods. In his German lessons, he attached great importance to contrastive analyzes of certain grammatical categories in the German and Turkish languages.

All German lecturers at the High Agricultural Institute also used special literature, in particular agricultural and veterinary literature, in German lessons to learn the terminology. Ulshöfer wanted to write a suitable textbook according to the needs of the students at the High Agricultural Institute. He could not finish his textbook because his contract was not renewed. After Prof. Neumann also left Ankara in 1939, only Turkish teachers of German taught at the High Agricultural Institute.

## Giriş

Bilindiği gibi Türkiye’de Arapça ve Farsça en çok kullanılan yabancı dillerdi. Avrupa dillerinden Latince, Yunanca ve İtalyanca diplomaside uzun bir süre kullanıldı. Fransa ile ilişkiler gelişmeye başlayınca 18. yüzyıldan itibaren Fransızca en çok kullanılan Avrupa dili haline gelmiştir. Buna karşın Almanca’nın Türkiye’de öğretimi Osman Ergin’e göre ilk defa 1773 yılında açılmış olan Bahriye Mektebi’nde başlamıştır. 1820 yılında kurulmuş olan Bab-ı Ali Tercüme Odası’nın bünyesinde kurulan Lisan Mektebi’nin programına Almanca ancak Sultan II. Abdulhamid’in iradesiyle 1892 yılında dahil edilmiştir (Ergin 1977 : 1270, Balcı 2013: 251, Balcı 2008: 86-93). İstanbul Darülfünunu bünyesinde 1910 yılında kurulan El sine Mektebi’nde Almanca derslerini emekli Yüzbaşı İbrahim Cemil Bey vermiştir.<sup>1</sup> Osmanlı Devleti, Birinci Dünya Savaşı’nda Almanya ile müttefik olunca Almanca Türkiye’de yaygınlık kazanmaya başlamıştır. Cumhuriyetin başlangıç yıllarında 1933 üniversite reformuyla İstanbul Üniversitesi bünyesinde kurulan Yabancı Diller Okulu, Gazi Eğitim Enstitüsü ve İstanbul Alman Lisesi, Almanca öğretimi konusunda Türkiye’de en önde gelen eğitim kurumları olmuştur. Fakat bu kurumlardaki Almancanın öğretiminin tarihsel gelişimi ve niteliği yeterince incelenmemiştir.

Türkiye’de Almancanın yaygınlaşmasının ve öğretiminin tarihi ancak yukarıda adı geçen kurumlardaki çalışmaların Türk-Alman ilişkilerinin tarihi ve Türk eğitim tarihi çerçevesinde yazılmasıyla mümkündür. YZE bünyesinde bulunan Yabancı Diller Semineri dönemin Türkiye’inde Almanca’nın öğretiminin en ciddi biçimde ele alındığı kurumlardan birisiydi. Bu sebeple Türkiye’de Almanca öğretiminin tarihi incelenirken bu kurumun da mutlaka incelenmesi gerekmektedir.

Almancanın öğretim tarihini yazarken bu derslerde kullanılan ders araç ve gereçlerinin ve uygulanan yöntemin özellikle incelenmesi şarttır. Öğretmen ve öğrencilerin biyografileri, hatıratları ve arşiv belgeleri çok önemli kaynaklardır. Türkiye’de Almanca öğretiminin tarihini aydınlatmaya yarayacak bu tür kaynaklardan maalesef büyük ölçüde mahrumuz. O devrin okutmanları ve öğrencileri hayatta değillerse, yöntem konusunu kaleme almamışlarsa o akademik dalın tarihi ancak çok eksik yazılabilecektir. Bugünkü adıyla Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi’nin kuruluş yıllarına ait dosyaları fakülte arşivinde veya Cumhuriyet Arşivi’nde bulunmadığı için araştırma olanağı yoktur. Birinci dereceden kaynaklara inmeksizin yapılan çalışmalar da yüzeysel kalmaktadır. Hatta bazı araştırmacılar zaman zaman çok tuhaf iddialarda bulunabilmekteler. Örnek olarak YZE’nin tarihi hakkında en kapsamlı çalışmayı yapmış olan Prof. Dr. Cemalettin Çiftçi, Georg Lapper’i YZE’nin ikinci rektörü olarak göstermektedir (Çiftçi 2008: 286). Almanca okutmanlarını incelerken görüleceği gibi Lapper sadece lektör (okutman) olarak kısa bir süre görev yapmıştır. Hiçbir zaman rektör olmamıştır. Bu türden bazı yanlışların alıntı yoluyla yaygınlaştırılması sıkça görülen bir sorundur.

YZE’de görev yapan Almanca öğretmenlerinden sadece Georg Lapper bir makalesinde (1956: 42-52) Ankara’daki Almanca derslerine kısaca değinmiştir. Başka

<sup>1</sup> Yaşar Önen’in yayımlanmamış, tarihsiz çalışması özel arşivimde bulunmaktadır.

kaynak olmadığı için Berlin'deki Federal Arşivde (Bundesarchiv Lichterfelde) bulunan Dr. Robert Ulshöfer'in konuyu büyük ölçüde aydınlatmaya yarayacak olan raporları büyük bir öneme sahiptir. Bu raporlar geniş kapsamlı oldukları için üzerinde durulan bazı konular bu makalede ayrı başlıklar altında ele alınmıştır.

Bu makalede yüksek ziraat, ormancılık ve veterinerlik eğitimi veren bir yüksek öğrenim kurumunda verilmiş olan Almanca dersleri kurum tarihi perspektifinden ele alınmıştır. Bu sebeple Birinci Dünya Savaşı öncesi ve sonrası Türkiye'de Alman bilim adamlarının ziraat alanındaki faaliyetlerine ve YZE'nin kuruluşuna kısaca göz atmakta fayda vardır.

### **Yüksek Ziraat Enstitüsü'nün Kuruluşu**

Türk-Alman ilişkileri Birinci Dünya Savaşı'ndaki ittifak ile her alanda olduğu gibi ziraat alanında da ivme kazanmıştır. Savaş öncesi ve süresince Almanca kaleme alınmış birçok kitap ve makale (Hermann 1900; Kaerger 1892). Almanya'nın Türkiye ziraatine olan ilgisine delalet etmektedir. Ayrıca Almanya'nın Anadolu ve Bağdat Demiryolu inşaatı çalışmalarında demir yollarına yakın bazı bölgelerde ziraatle ilgili birçok çalışma yaptığı da bilinmektedir. Örnek olarak Konya ovasında 53.000 hektarlık alanı sulama projesinin Anadolu Demiryolu Şirketi'ne verilmesi, Dresden merkezli Deutsche Levantinische Baumwollengesellschaft şirketinin Çukurova pamuğunu Alman tekstiline kazandırma denemeleri verilebilir (Özyüksel 2013: 265; Avcı 2015: 277).

İtilaf devletlerinin Birinci Dünya Savaşı'nı kaybetmesiyle Türk Alman ilişkileri kısa bir süre için kesintiye uğramıştır. 30 Ekim 1918 tarihinde imzalanmış olan Mondros Mütarekesi'nin 23. maddesi gereğince diplomatik ilişkiler kesilmiş ve Almanlar Türkiye'yi terketmek zorunda kalmışlardır. 1923 yılında yapılan dostluk antlaşmasıyla ilişkilerin önündeki engeller kalkmış ve ilişkiler hızla gelişmiştir. Savaş sonrası Türkiye'sinde başında Almanların bulunduğu en önemli projelerden birisi, belki de birincisi Ankara'da 1932 yılında kurulmuş olan YZE'dir.

Ziraat Vekili Sabri (Toprak) Bey 1926 yılında Avrupa'nın bazı ülkelerinde zirai tesisleri ziyaret ettikten sonra Almanya'ya gelerek buradaki bir takım zirai tesislerde Gustav Oldenburg'un refakatinde incelemeler yapmıştır. Oldenburg, Ziraat Vekâletinin daveti üzerine 1927 yılında Türkiye'ye gelerek bir ay kalmış ve ülkesine döndükten sonra izlenimlerini rapor halinde kaleme almıştır. Oldenburg, raporunu<sup>2</sup> Türk makamlarına gönderdiği gibi Almanya'da, *Türkiye'de Ziraat Eğitimi ve Gelecekteki Görevleri* (Das landwirtschaftliche Unterrichtswesen in der Türkei und seine Zukunftsaufgaben) (Berichte über Landwirtschaft) başlığı altında yayınlamıştır. 1928'in başında Türkiye ile iki yıllık anlaşma yapan Oldenburg'un vazifesi Türkiye'de ziraat eğitimi ve araştırmalarıyla alakalı konularda Ziraat Vekâletine danışmanlık yapmak olmuştur. Oldenburg, anlaşmadan sonra Ankara'da kurulacak olan *Ziraat ve*

<sup>2</sup> Oldenburg, Gustav (1927): Das landwirtschaftliche Unterrichtswesen in der Türkei und seine Zukunftsaufgaben. Berichte über Landwirtschaft, herausgegeben vom Reichsministerium für Ernährung und Landwirtschaft Band VII, Heft 3.

*Veterinerlik Yüksek Okulu'nun* inşasında görev yapacak olan bir mimar ve her bölümde ders verecek 10 kişilik bilim insanı kadrosunu Türkiye'ye getirmiştir. Türkiye'de 1930 yılına kadar kalan bu heyet, incelemeler yapmış ve araştırmalarıyla ilgili bir rapor hazırlamıştır. Ziraat vekâletine sunulan ve *Oldenburg Raporu*<sup>3</sup> adıyla bilinen bu dosyada tavsiye edildiği şekilde Ankara'da Yüksek Ziraat Enstitüsü kurulmuştur ve başına Leipzig Üniversitesi'nde rektörlük yapmış olan Friedrich Falke getirilmiştir. Alman Dışişleri Bakanlığına hitaben Falke tarafından kaleme alınan yazıda YZE'nin ilerde kurulacak olan üniversitenin parçası olarak düşünüldüğü belirtilmektedir. Falke, Alman kültür politikasının bir gereği olan Almanca'nın öğretilmesini sağlamak amacıyla sadece Alman hocaları görevlendirdiğini ve derslerin Almanca yapıldığını belirtmektedir (GSt PK I. HA. Rep. 76 Kultusministerium. Vb Sekt. 2, Tit. I, Nr. 9 P). 30 Ekim 1933 tarihinde açılan YZE'nin beden eğitimi öğretmenine varıncaya dek nerdeyse bütün öğretim elemanları, kütüphane memurları, müze görevlisi ve teknisyenleri başlangıçta Almanlardan oluşturulmuştur.

### **Yüksek Ziraat Enstitüsü'nde Almanca Dersleri**

YZE, Alman dili için ilk bakışta çok önemli görünmese de Almanca'nın Türkiye'de yaygınlık kazanmasına yardımcı olduğu şüphesizdir. YZE'de dersler Alman hocalar tarafından Almanca verilmiş ve asistanlar tarafından Türkçeye çevirilmiştir. YZE'de öğrenciler yabancı dil olarak Almanca, Fransızca ve İngilizce'den birisini seçebilmişlerdir. Öğrencilerin çoğu orta öğretimde Fransızca öğrenmiş, %10-15 kadarı Almanca öğrenmiş, İngilizce, Rusça ve Yunanca bilenler de olmuştur. Derslerin Almanca yapılmasından dolayı öğrencilerin nerdeyse tamamı yabancı dil olarak Almanca'yı seçmiştir. Ulshöfer'e göre bu durum Almanca'nın orta öğretimde de yaygınlaşmasına yol açacaktır.

1937 tarihindeki imtihan talimatnamesine göre ilk iki sömestirde zorunlu yabancı dil olan Almanca'dan veya isteğe göre başka bir yabancı dilden sınav yapılması öngörülmüştür. Yazılı ve sözlü olarak yapılan bu sınav, aynı zamanda mezuniyet sınavına girebilmenin ön şartıydı (Çiftçi, 2008: 125). Enstitü yönetimi Almanca'ya verdikleri büyük önemden dolayı çok iyi bir kadroya sahip olan bir *Yabancı Diller Semineri* (YDS) kurmuştur. YDS'nin vazifesi öğrencilerin mesleki dersleri takip edebilecek, kaynakları kullanabilecek, mezuniyet tezini Almanca yazacak ve Almanlarla sohbet edebilecek derecede Almanca öğrenmelerini sağlamaktır.

O yıllarda Türkiye'de Almanca'nın öğretimini daha ciddi olarak ele alındığı başka bir kurumun olmadığını rahatlıkla söylenebilir. 1930'lu yıllarda İstanbul Üniversitesi'ne bağlı Yabancı Diller Okulu'nda görev yapan Almanca öğretmenlerinden Heinz Anstock, Ernst Engelberg, daha sonraları gelen Andreas Tietze gibi isimlerin hiç birisi Almanca veya Germanistik bölümü mezunu değildir. Hatta Anstock, üniversite

---

<sup>3</sup> Oldenburg, Gustav (1928): *Sechs Monate Aufbauarbeit in der Türkei. Bericht der deutschen landwirtschaftlichen Sachverständigen-Delegation über ihre Tätigkeit in der Zeit vom 1. April bis 30. September 1928*. Berlin.

mezunu bile değildir. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nde kurulan Romanoloji bölümünde bir yan bilim dalı olan Alman Dili ve Edebiyatı bölümünde ders veren Traugott Fuchs, Romanistik bölümü mezunudur. Bu fakülteye bağlı Alman Dili ve Edebiyatı bölümü anabilim dalı olduktan sonra dahi 1970'li yıllara kadar Almanca'nın öğretimi konusu bu bölümün gündemine gelmemiştir. Ankara'da 1936 yılında öğretime başlayan Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'ne bağlı Alman Dili ve Edebiyatı bölümünde de böyle bir seminer olmadığı gibi bölüm başkanı olan Karl Steuerwald, İngiliz Dili ve Edebiyatı bölümü mezunudur. Bu kurumlarla kıyaslayınca YZE'ne bağlı YDS'nin Almanca'nın öğretimi açısından adı geçen kurumlardan oldukça önde olduğu görülür.

Ulshöfer'e göre YDS'nin görevi Almanca öğretmekle sınırlı değildi. Bu kurum, aynı zamanda bilimsel düşünme ve çalışmaya rehberlik ederek öğrencilerin genel zihinsel ve bilimsel yeteneklerini de geliştirmeyi hedeflemiştir. YDS'nin üstlendiği öğrencilere bilimsel çalışmalar yapabilmeleri için rehberlik etme görevi Türk öğrencileri için hiç küçümsenmeyecek bir öneme sahiptir. Zira öğrenciler bilimsel makale yazmasını, düşüncelerini sıralı ve açık bir şekilde ifade edebilmeyi ve serbest sunum yapabilmeyi ilk defa Almanca dersinde öğrenmişlerdir (BArch R 57/8500).

Almanya, Almanca derslerine ve özellikle bu derslerin kendi vatandaşları tarafından verilmesine çok büyük önem vermekteydiler. Ulshöfer'e göre bu yüksekokulun mezunları Türkiye'nin gelişmesine etki yapabileceklerdi. Almanca bilgisi öğrenimlerine yardımcı olacağı gibi iki ülke arasında anlaşmayı sağlayacak bir köprü vazifesini yapabilmelerine de yardımcı olacaktır. Alman çıkarlarının Türkiye'de yaygınlaşmasına uygun bir zemin bulması Almanca'nın Türkiye'de özellikle sonraki yıllarda bürokraside üst düzey görev alabilecek kişilerin Almanca öğrenmesine bağlıydı. Bunun için Alman devleti okutmanların üzerinden maddi ve manevi desteğini eksik etmemiştir (BArch R 57/8500).

Almanca derslerine müfredat programında mesleki derslere kıyasla çok daha fazla yer verilmiştir. Örnek olarak 1935/36 yılı ders programında ziraatçılar 1. sömestirde altı saat, 2.-5. sömestirlerde beşer saat Almanca dersi alırken bir yıl sonra 1936/ 37 ders yılında 1. ve 2. sömestirlerde yedişer saat, 3. sömestirde beş ve 4. ve 5. sömestirlerde dörder saat Almanca dersi almaktaydılar (Çiftçi: 257-262). Programdaki Almanca dersinin artışı Ulshöfer'in teklifi üzerine yapılmıştır. Türk kamuoyunda Almanca'ya ayrılan ders süresi nedeniyle YZE eleştirilmekteydi. Hatta bazı Alman profesörler de kendi mesleki derslerine Almanca'dan daha az zaman ayrıldığından dolayı YZE'yi eleştirmişlerdi. Alman yetkilileri bu hocalara böyle eleştiriler yapmalarını yasakladıkları gibi kendi mesleklerini daha iyi öğretebilmeleri için talebelerin Almanca bilgilerinin vazgeçilmez bir şart olduğunu söylemeleri tembihlenmiştir (PA AA RAV 128/731 Scurla-Bericht: 13).

Dr. Herbert Scurla'nın<sup>4</sup> Ankara'da Alman makamlarıyla ve başta Ziraat Vekili Muhlis Erkmen olmak üzere Türk bürokratlarla görüşükten sonra kaleme aldığı rapor

<sup>4</sup> Dr. Scurla Alman Eğitim Bakanlığı'nda hükümet danışmanı olarak görev yapmıştır. Görevli olarak iki defa Türkiye'ye gelmiştir. Kaleme aldığı raporlarında Türkiye'deki Alman öğretim görevlileri hakkında önemli bilgiler vermiştir. Bu raporlardan birisi Grothusen, K.-H. tarafından yayımlanmıştır.

YZE'nin o günkü durumu hakkında çok kıymetli bilgiler içermektedir. Dr. Scurla, dil sorununun gösterdiği gelişme yüzünden Alman okutmanların öğretim başarılarının sürekli sorgulanır hale geldiğini belirtmektedir (PA AA RAV 128/731 Scurla-Bericht: 9). Ona göre gelecekte dil sorununa özel bir önem vermek gerekmektedir.

İkinci s0mestirin sonunda 0ğrenciler altı dersten (yabancı dil dersi dahil) sınava tabi tutulmaktaydılar. Üç dersten kalanın okuldan kaydı silinmekteydi. Ön lisans sınavı 3. ve 4. s0mestirlerde yapılırdı, 5. ve 6. s0mestirde yapılan sınavı kaybeden 7. s0mestirdeki son sınava giremezdi. Bu sınava giremeyenler 8. s0mestirdeki mezuniyet sınavına alınmazlardı. Ziraatçılar, hazırlık sınıfında Almanca dersleri almaya başladıkları için Almanca dersinin son sınavlarına 4. veya 5. s0mestirde girerken diğerk bölümlerin 0ğrencileri 5. ve 6. s0mestirlerde sınava giriyorlardı.

Dr. Scurla'nın raporunda belirttiğine göre okutmanlardan Neumann'ın da mukavelesi uzatılmayacaktır. Yeniden düzenlenen sınav talimatına göre sınav dili Almanca yerine Türkçe olacaktır. Scurla, Türkçe bilen okutman Neumann Almanya'ya döndükten sonra Alman hocalar Türkçe bilmedikleri için sınavlar hakkında Türk asistanların yardımı olmadan karar veremeyecek olacaklarından endişelenmektedir (PA AA RAV 128/731 Scurla-Bericht: 13-14). Burdan da anlaşılmaktadır ki Alman profesörler sınav sonuçları konusunda da tek yetkili olmak istemekteydiler.

### **Yabancı Dil Semineri'nin Almanca Okutmanları**

1933/34 eğitim öğretim ders yılı planına göre YDS'de okutman başmuallim Lapper, Nihat Basri Bey'in yardımıyla *Müptediler İçin Lapper Usulü İle Konuşma* dersi vermektedir. Neumann ise Cemal Bey ve Nihat Basri Bey'lerle müştereken *İlerlemişler İçin Gramer ve Kraat* dersi vermektedir. İngilizce derslerini de aynı şekilde birinci sınıflar için Lapper, ilerlemişler için Neumann vermektedir. Fransızca okutmanı ise Aziz Bey'dir (YZE-Ankara 1933-34 Senesi Ders ve Tatbikat Planı: 14). 1934/35 ders planına göre ise Almanca dersleri Prof. Neumann, Cemal Bey, Dr. Şükrü, Bayan Matschenz ve Dr. Ulshöfer tarafından verilmekteydi. İngilizce dersleri Neumann ve Cemal Bey tarafından, Fransızca derslerini ise Aziz Bey üstlenmiştir (YZE-Ankara 1933-34 Senesi Ders ve Tatbikat Planı: 23).

1935/36 ders planına göre ise Almanca dersleri Prof. Neumann, Cemal Köprülü, Dr. Şükrü Akkaya, Dr. Ulshöfer, Dr. Göbel, Refik Pekerman, Dr. Marchand<sup>5</sup>, Bayan Matschenz okutman olarak verirken Neumann ayrıca sistematik gramer ve Alman edebiyatına giriş dersi verilmekteydi. Okutmanların 1935/36 ders yılında sayılarının artması hem öğrenci sayısının artması hem de Almanca derslerine programda daha fazla yer verilmesinden kaynaklanmıştır. Diğerk yabancı dillerden İngilizce derslerini Neumann ve Ulshöfer verirken Fransızca derslerini yine Aziz Bey vermektedir (YZE-Ankara 1933-34 Senesi Ders ve Tatbikat Planı: 16).

<sup>5</sup> Hocası Leo Spitzer ile 1933 yılında Türkiye'ye gelmiştir. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nde ve Yabancı Diller Okulu'nda İngilizce, Fransızca ve Latince dersleri vermiştir. Geçici bir süre Ankara'da bulunmuş olmalıdır.



Dr. Ulshöfer ve Dr. Göbel'in sözleşmeleri Ziraat Vekâleti tarafından uzatılmayınca Rektör Falke bunların yerine iki Almanca okutmanı getirtmek için bir hayli çaba sarfetmiştir. Rektörün Ankara'ya getirmek istediği Dr. Siegfried Krampe ari ırkından olmadığı ve sol görüşlü olduğu gerekçesiyle Alman eğitim bakanlığı tarafından veto edilmiştir (PA AA) RZ 507/64137-005-6). Ziraat Vekili bütçe darlığını öne sürerek Ankara'ya gelmiş olan Dr. Bofinger ile sözleşme yapmayıp bir diğer okutman Dr. Bachteler'in sözleşmesini de uzatmayınca rektörlüğe vekâlet eden Prof. Dr. Spöttel Alman Büyükelçiliğine danışarak görevinden istifa etmiştir (PA AA RAV 128/731 Scurla-Bericht: 6). Scurla, Ziraat vekili Muhlis Erkmen ile görüşmesinde Almanca okutmanlarının sözleşmelerini dile getirmiştir. Erkmen bütçe sorunu olduğunda sözleşme yapmadığını belirtince Scurla eğer sorun bütçenin yetersizliği ise çözüm bulunabileceğini belirtmiştir. Erkmen, Scurla'ya bu teklifi değerlendireceğini belirtmiş olsa da kayıtsız kalmıştır. (PA AA RAV 128/731 Scurla-Bericht: 12). Erkmen'in öğretime Türk okutmanlarla devam etmek istediği anlaşılmaktadır.

### **Prof. Dr. Hubert Neumann**

Neumann, 03.11.1878'de doğmuştur. Wilhelmshaven Deniz Mühendislik Okulu'nda başöğretmen olarak görev yapmış olup profesör ünvanı ile 1921 yılında emekliye sevk edilmiştir. 1 Eylül 1933 tarihinden itibaren 400 Lira net maaşla çalışmaya başlayan Neumann Yabancı Diller Semineri'ne başkanlık yapmıştır. Almanca'nın öğretimine dair herhangi bir eseri yoktur.

Aynı enstitüde Almanca öğretmeni olarak görev yapan Dr. Kurt Bachteler elçilik müşaviri Dr. Klaiber'e yazdığı mektupta Neumann'ın Stahlhelm<sup>6</sup> örgütüne mensup olduğunu, uzun süre Nasyonal Sosyalistlere karşı tarafsız kalıp son zamanlarda yakınlaştığını ve Nasyonal Sosyalist Öğretim Üyeleri Birliği'ne alınmasında sakınca olmadığını belirtmektedir. Rektör Falke, de Neumann'ın çalışmalarının Alman kültür politikası açısından takdiri hakettiğini vurgulamıştır. Yine aynı mektuptan Arapça ve Türkçe bildiği anlaşılan Neumann'ın YZE'deki derslerinden başka Türk basınına tarayarak Alman Basın Dairesine haberler yazdığı anlaşılmaktadır (PA AA RAV 128/731). Neumann'ın üçer yıl uzatılan sözleşmesi 1939 yılında uzatılmamış ve Almanya'ya geri dönmüştür.

### **Georg Lapper**

Lapper Münih Üniversitesi'ne bağlı Alman Akademi'sinin *Yabancı Dil Olarak Almanca* (Deutsch als Fremdsprache) derslerinde ilk defa kullandığı kendine ait bu yöntemi, yani *Lebendiges Deutsch in 9 Monaten Methode Lapper* (Dokuz Ayda Lapper Yöntemi ile Almanca) geliştirmiş ve birçok yabancı ülkede bu yöntemle dair seminerler vermiştir. Alman Dışişleri Bakanlığı kendi kültür politikasına çok uygun bulduğu Lapper'e Almanca derslerinin yaygınlaşması için 'Deutsche Welle'den radyo yayınları

<sup>6</sup> Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra kurulmuş bir cemiyet. En önemli özellikleri kendilerini ihtiyat kuvvetleri olarak görmeleri ve ırkçı oluşlarıdır. Bu cemiyet Yahudileri üyeliğe kabul etmemektedir.

yaptırmıştır. Bu yayınların çok başarılı olduğundan bahisle yaygınlaşması için yabancı ülkelerdeki Alman elçilik ve konsolosluklara 13 Mayıs 1931’de talimat göndermiştir. Ayrıca birçok gazete de bu yöntem ve radyo yayınlarına dair yazıların çıkmasını sağlamıştır (PA AA RZ 508/63130006).

Lapper de gramer öğretmeyen, iletişime önem veren, günlük konuşmanın ön planda olduğu dolaysız yöntemi (direkte Methode) kullanmaktadır. Öğrenciler her gün bir şarkı öğrenip söyleyerek Almanca öğreniyorlardı. Lapper, 9 aylık programının daha altıncı ayında öğrencilerin Almanca konuşmasını, okumasını ve yazmasını öğreneceklerini iddia etmekteydi. Ona göre şarkı söyleyerek öğrencinin sadece gözüne değil aynı zamanda kulağına da hitap etmek gereklidir. Bu yöntem Alman okullarında Almanca derslerinde de uygulanmıştır, hem Alman öğrencilerin ana dili derslerinde hem de yabancılara Almanca dersleri için uygun olduğu iddia edilmiştir. İlkokullarda halk şarkıları kullanan Lapper Lise ve Yüksekokullar için klasik müzik ve balatları önermiştir.

Lapper’e göre dokuz ayın sonunda öğrenciler 240 Alman halk şarkısını öğrenmekle Alman halkının karakterini öğrenecek ve onu sevecekler ve hürmet edeceklerdi. Hatta bu yöntemle kekemelik ve diğer birçok dil bozuklukları da iyileştirilebilirdi. Lapper, bu yöntemin faydalarının saymakla bitmeyeceği görüşünü savunmaktaydı. Ona göre aynı anda birden fazla sınıfa ders verilebilir, gündüz veya akşam okullarına radyo aracılığıyla ders verilebilirdi. Lapper yabancı ülkelerde grameri çok zor olarak bilinen Almanca’nın gramersiz öğretilmesinin daha çok yabancının Almanca öğrenmesini sağlayacağını iddia etmektedir.

Lapper, ilk defa 1913-19 yıllarında Çin’de yurt dışı görevine başlamış olup daha sonra 1925-28 arası İspanya’da görev yapmıştı. 1934 yılında Ankara’da YZE’de göreve başlamıştır. Lapper, kendi yöntemini Almanca derslerinde uygulayınca Maarif Vekiline şikayet edilmiş ve vekil Lapper’i uyarmıştır. Lapper, bir gün sınıfa girdiğinde karşısında bürokratları ve asistanları bulmuştur. Bir başka gün Lapper’in dersini ziyaret eden bakana yönteminin Avrupalı olmadığını bu usulü Çin’den aldığını anlattığını belirtmektedir. Lapper’e göre müzikli eğitimin püf noktası melodi ve ritmin hafızaya kolay yerleşmesidir. Lapper şarkıya başlayınca sınıftakiler de başlamışlar, kısa sürede öğrenci sayısı 60’a çıkmıştır. Lapper’in anlattıklarına göre derslerine gelen öğrencilerin sayısı sürekli artarak 320’ye ulaşmıştır. Lapper 1934 yılının son aylarında dokuz aylık programının tamamını uygulayamadan Türkiye’den ayrılmış ve 1936 yılında Suriye’de görev almıştır (Lapper 1956: 42-52). Ancak Lapper, bu yöntemle başka ülkelerde de başarılı olamadı. Müzikli Almanca öğretimi bir denemeden ibaret kaldı. Lapper, uzun yıllar çalıştığı okulun yanında Goethe Enstitüsü’nde görev almış burada da kendi yönetimini geliştirmeye, kabul ettirmeye gayret etmiştir.

Aşağıda raporlarına yer verilecek olan bir başka Almanca okutmanı Ulshöfer, Lapper’in dersleri hakkında çok daha farklı bilgiler sunarken Lapper yöntemine de çok yerinde eleştiriler getirmektedir. Ulshöfer’e göre Türkiye bir buçuk yıl önce Almanya’dan kısa sürede öğrencilere Almanca öğretecek birini istediğinde Almanya’da herkesin ortak kanaati sadece Lapper’in şarkı metodunun en uygunu olduğu

yönündeydi. Ulshöfer'e göre Lapper'in iddia ettiği gibi 9 ayda yabancı bir dil öğrenmek mümkün değildir. Ulshöfer 1934 Kasım sonunda onun iki sınıfını devraldığına Wilhelm Schulz ve Wilhelm Sundermeyer'in *Deutsche Sprachlehre für Ausländer* adlı alıştırma kitabından fiil çekimini tekrarlamayı düşünürken öğrenciler kitabın en başından başlamasını istemişlerdir. Ulshöfer öğrencilerin Lapper'den bir yılda birkaç güzel cümle ezberlemekten başka bir şey öğrenmediklerinin altını çizer. Çünkü bu yöntem çok fazla müzikal, ritmik his ve zihnen müstakil çalışmayı şart koşmaktaydı. Lapper'in derslerinde yer verdiği şiirlerin hepsinin iyi seçilmemiş olduğunu, bunların bazılarının fazlaca yöresel olduğunu belirten Ulshöfer yabancı öğrencilerin Yüksek Almanca yerine yöresel özellikleri ağır basan şiir dilini öğrendikleri görüşündedir. Ulshöfer'e göre bu yöntemle müzik yeteneği olan öğrenciler başarılı olurken müzik yeteneği olmayanların başarısız olmaları kaçınılmazdır (BArch R 57/8500).

Lapper'in uyguladığı yöntemi eleştiren bir başka Germanist Yaşar Önen olmuştur. Önen, 1943 yılında Lapper ile Münih'te görüşmüş ve kendisinden yöntemi hakkında bilgi alarak derslerini izlemiştir. Lapper'e göre dil öğretiminde en önemli unsur alıştırma ve ilginin toplamıdır. Şarkı ise ilgiyi çeken ve her zaman, her yerde tekrarlanan bir şeydir. Bu usulün ilk derslerde ilgi çekici olsa da sonradan sıkıcı olacağını iddia eden Önen görüşlerini aşağıdaki şekilde ifade eder:

'Daha onaltıncı derste Cennet ve Cehennem resimlerle öğretiliyorsa da lisanda mevcut diğer pek çok abstre kelimelerin resim veya şarkı ile öğretilmesi güçtür. Ayrıca yabancı dil öğretmenin resim ve müziğe aşına olması ve bir müzik aleti çalması lazımdır. Bu şayanı arzu olmakla beraber maalesef her zaman kabil değildir. Bununla beraber 'Lapper' usulünden küçük yaştaki talebeye Almanca öğretiminde istifade edilebilir' (Önen t.y.).

### **Dr. Fritz Göbel**

9 Ağustos 1909 tarihinde Heilbronn'da dünyaya gelen Göbel, 1934 Mart'ında Tübingen Üniversitesi'nde doktorasını tamamlamış ve *Formen und Formeln der epischen Dichtung in der griechischen Dichtung* başlıklı tezini 1935 yılında yayımlanmıştır. 1934 ve 35 yıllarında yüksekokullar için Latince, Yunanca ve Almanca derslerinden girdiği yeterlilik sınavlarını kazanan Göbel, Türkiye'ye gelmeden önce bir özel okulda öğretmenlik yapmıştır. Dr. Löffler tarafından tavsiye edilen Göbel 1933 yılından itibaren Nasyonal Sosyalist Parti (Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei-NSDAP) üyesi ve yarı askeri Yıldırım Örgütünün (SA) aktif bir üyesiydi (PA AA) RZ 507/64137-128). Göbel 4 Ekim 1935 tarihinde göreve başlamıştır. Dr. Göbel'in sözleşmesi bakanlık tarafından uzatılmayınca 1938 yılında Almanya'ya geri dönmüştür.

### **Dr. Kurt Bachteler**

Mayıs 1937 tarihinde Ziraat Vekâleti ile sözleşme yaparak göreve başlayan bir diğer Almanca okutmanı ise Kurt Bachteler'dir. Bachteler ile iki yıllık sözleşme imzalanmış ve 13 Mayıs 1939 tarihinde sözleşmesinin uzatılmayacağı bildirilmiştir. Bachteler'in

bildirdiğine göre Nisan – Eylül 1937 tarihlerinde Bahçeköy'deki Orman Fakültesi'nde görev yapmıştır. Burada Almanca derslerinin yanında kütüphaneyi de düzene soktuğunu belirten Bachteler Eylül ayında Ankara'ya nakledilmiştir. Ankara'da Veterinerlik ve Orman Fakültelerinde dört sömestir haftada 21 saat Almanca dersi vermiştir. Ulshöfer ve Göbel'in gidişinden sonra Enstitü'ye yeni Almanca hocası alınmayınca öğrenciler Neumann ile Bachteler arasında paylaşmıştır. Ankara'da NSDAP'nin faaliyetlerinde aktif yöneticilik yaptığını belirten Bachteler aynı zamanda Almanların Türkiye'deki propaganda gazetesi Türkische Post'un da muhabirliğini yapmıştır (PA AA RAV 128/732).

### **Gertrud Matschenz**

Ziraat eğitimi dersleri veren Prof. Dr. Guido Matschenz'in eşi olan Bayan Gertrud Matschenz, Almanca dersleri vermiştir. Muhtemelen eşiyile beraber 30 Eylül 1934 tarihinde göreve başlamıştır. YZE ile alakalı bütün yayınlarda ön adı yazılmayıp Bayan Matschenz diye söz edilmektedir ve hakkında başka bilgi bulunmamaktadır. Guido Matschenz'in Bundesarchiv Lichterfelde'de bulunan kişisel dosyasından (BArch R 4901/19964) eşinin adının Gertrud olduğu tespit edilmiştir. Gertrud Matschenz'in beslenme ve ev ekonomisine dair 1933 ve 1934 yılında yayınlamış kitapları bulunmaktadır. Bayan Matschenz'in diğer okutmanlardan farklı olarak ziraat tahsili almış olmasına rağmen Almanca dersleri verdiği anlaşılmaktadır.

### **Dr. Robert Ulshöfer ve Raporları**

Robert Ulshöfer'in birinci raporu 4 Nisan 1935, ikinci raporu 11 Haziran 1936, üçüncü raporu 1937 tarihlidir (BArch R R 57/8500). 29.4.1910'da Württemberg'e bağlı Edelfingen adlı köyde doğmuştur. Yüksek tahsilini Münih'te 1929-1930 yıllarında Almanca, İngilizce, Felsefe ve tarih bölümlerinde yapmıştır. 1930 yılında Tübingen'de sadece Almanca eğitimi almıştır (Ulshöfer 1991: 16). 1934 yılında Tübingen'de *Die Theorie des Dramas in der deutschen Romantik* (Alman Romantik Drama Teorisi) başlıklı teziyle doktor ünvanını kazanmıştır. 1933-34 yıllarında lise öğretmenliği yapan Ulshöfer, Württemberg eyaleti eğitim bakanlığından Löffler'in tavsiyesi üzerine Ankara'ya gitmiştir. 25 Kasım 1934 tarihinde Ankara'da YZE'de başladığı Almanca öğretmenliğini 25 Kasım 1938 tarihine kadar sürdürmüştür.

Ulshöfer'in mukavelesi YZE rektör vekili Gleissberg'in Ziraat vekiline yazılı ve müteaddit defalar sözlü müracaatına rağmen 25 Kasım 1938 tarihinde sonra ermiş ve uzatılmamıştır. Ulshöfer'e göre Ziraat Vekâleti Almanya'da doktora yapıp yurda dönen bir Türk öğretmeni kendi yerine görevlendirmek istemekteydi (PA AA 128/731).<sup>7</sup> Ulshöfer'in burada kastedtiği öğretmen daha sonra Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nin yanında YZE'de de görev alan Melahat Özgü'dür. Güzel bir ülkeyi, saygıdeğer bir

---

<sup>7</sup> Gleissberg'in çok gizli başlıklı, 5 Aralık 1938 tarihli Alman Eğitim, Bilim ve Halk Eğitimi Bakanlığı'na yazdığı mektup.

milleti tanıdığını belirten Ulshöfer, 25 Kasım 1938 de Türkiye’den ayrılmıştır (Ulshöfer 1991: 29).

Almanya’da bir yıl öğretmenlik yaptıktan sonra 1939 Ekim’inde askere alınan Ulshöfer’in Türkçe biliyor olması askerlik kariyerinde belirleyici olmuştur. Askeri istihbarat örgütü olan OKW/Fremde Heere Ost und Süd (Doğu ve Güneyde Yabancı Ordular) biriminde yedek subay olarak 1941 yılında İstanbul’a gönderilmiştir. İstanbul Alman konsoloslugu bünyesinde Paul Leverkühn başkanlığındaki görevi Mısır’dan İran’a, Kalkfasklara kadar uzanan coğrafyada ajan ağı oluşturmaktı. Ulshöfer özellikle memleketlerinden kaçan Araplar, Ermeniler, Çerkezler ve Azerilerden istihbarat için çok sayıda uygun elemanlar bulabildiğini belirtmektedir (Ulshöfer 1991: 38).

NSDAP üyesi olan Ulshöfer’in Ankara’daki görevi sadece geleceğin ziraatçılarına Almanca öğretmekle sınırlı mıydı? Bu soruyu şimdilik cevaplandırabilecek kaynaktan yoksunuz. En azından Fransızlar 1945 yılında Ulshöfer’i sorguladıklarında onun 1934’ten itibaren istihbarat elemanı olduğunu iddia etmişlerdi. Ulshöfer, kabul etmese de Fransızlara göre yurt dışına gönderilen her elemanın bir görevi de haber almaktır (Ulshöfer 1991: 37).

Ulshöfer, 1945’den itibaren 1975 yılında emekli oluncaya kadar Tübingen’de önce lisede sonra üniversitede Almanca ve İngilizce dersleri vermiştir. 1969 yılında Profesör ünvanı alan Ulshöfer, Almanca’nın öğretimine dair *Der Deutschunterricht* ve *Der Gymnasialunterricht* adlı dergileri çıkarmıştır. Almanca’nın öğretimine dair çok sayıda kitap ve makale yayınlayan Ulshöfer’e 1979 yılında Federal Almanya birinci sınıf hizmet madalyası verilmiştir ve 2009 yılında hayata gözlerini yummuştur (Christoph 1950: 1920-1922).

Ulshöfer ilk raporunu 4 Nisan 1935 tarihinde *Der Deutschunterricht an der Landwirtschaftlichen Hochschule Ankara* (Yüksek Ziraat Okulunda Almanca Dersi) başlığıyla kış sömestirinde ders verdikten sonra kaleme almıştır. Raporun amacının Almanca derslerini övmek ya da yermek olmayıp, bilakis YZE’ye hizmet etmek için Almanca dersinin yöntemine dair açıklama yapmak olduğunu vurgulamıştır.

### **Ulshöfer’e göre Almanca Dersinin Önemi**

Ulshöfer’e göre şimdiye kadar Fransızca’nın hâkim olduğu bu ülkede Almanca git gide Fransızca’nın yerini alacaktır. Almanca dersleri gelecekte başarılı olursa iki ülkenin ilişkilerinin gelişmesine yardımcı olacağı gibi başarısız olması halinde de bu ilişkilere zarar verecektir. Bu konuda YZE’nin ikna edilmesi gerektiği görüşündedir. Ona göre artık Türkiye’nin en önemli eğitim kurumlarından birisi olan YZE, Alman dilinin ve kültürünün etki alanına bırakılmıştır ve kısa zamanda buradan bütün Türkiye’ye yayılacaktır. Bu okulun mezunu olan veterinerler, ziraatçılar ve ormancılar sadece Almanca biliyor olmayacak aynı zamanda mezun olduktan sonra görev aldıkları yerlerde Almancanın yaygınlaşmasına yardımcı olacaklardır. YZE’nin yurtda yükselen imajı yaygınlaştıkça Almanca’yı tercih edenler çoğalacaktır diyen Ulshöfer, Almanca öğretmenin gelecekte yıllarda Almanca dersinin daha başarılı olması için üzerine düşen

görevi yerine getirmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Ulshöfer'e göre Almanca öğretiminin hedefi öğrencilerin sadece Almanca kaleme alınmış bilimsel kitapları okuyacak kadar öğrenmelerini sağlamak değildir. Almanca dersi temel kavramların, terminolojinin öğrenilmesini sağlamalı ve aynı zamanda gençlere meslekleri ve tahsilleri hakkında derin bir idrak vermeli ki bilimsel ruh ve Alman bilimsel idrakini kazansınlar.

Ulshöfer'e göre Almanca dersi Türklerin çıkarlarına uygun olmalıdır. „Türkiye Alman profesörleri Ankara'ya Alman bilimi ile uğraşınlar diye değil, bilakis burada Türk bilimi inşa etsinler diye getirmiştir. Alman profesörlerin temel gayesinin bilimsel araştırma yöntemini temel alarak Türk ziraatına, bitkisine ve toprağına uygun bir bilim yaratmak olmalıdır. Aynı şekilde ormancılık dersleri Türklere Alman öğrencilerden farklı bir şekilde verilmelidir. YZE'nin yayınlarına bakılırsa profesörler bu sorunu çözecektir. Alman bilim adamları tarafından eğitilen Türkler, Alman biliminin ruhunu, Alman kültür ağacının en olgun meyvasını almış olacaktadırlar. Almanlığa el altından yapılacak en büyük hizmet budur. Başka bir halk Almanlığı anlamaya eğitilecek. Okulun müdürü Falke'nin dediğı gibi “biz burada Almanlığa en çok, büyük laflar ederek değil, sadece el altından yaptıklarımızla hizmet ederiz”. Almanca dersi müfredat programı içinde yerini öyle sağlam hale getirmeli ki Alman öğretmenler ülkelerine döndükten sonra da müfredatından çıkarılmamalı, vazgeçilmez olmalıdır” (BArch R 57/8500).

### **Ulshöfer'in Dersine Katılan Öğrenciler**

Ulshöfer'in eğitimin bir diğer çok önemli parçası olan öğrenciler hakkında verdiği bilgiler de hiç şüphesiz ki çok önemlidir. Ulshöfer, diğer hocalardan farklı olarak talebelerle aynı yurttaki kaldığı için onları yakından takip etme ve tanıma şansına sahiptir. Buna rağmen öğrenciler hakkında diğer hocalardan bilgi almayı da ihmal etmemiş ve raporlarında da öğrencilerine geniş yer vermiştir. Ona göre talebelerin öğrenim sorunlarını çözmek öğretmenin görevidir.

Ulshöfer'in yaptığı ilk şeylerden birisi Almanca dersine katılmayı zorunlu hale getirmesi ve sömestir sonunda sınav yapmak olmuştur. Ulshöfer sınavları sadece not vererek öğrencileri cezalandırmak veya mükâfatlandırmak için yapmamaktadır. Öğrencilerin seviyelerini, yeni işledikleri konuları ne kadar öğrendiklerini tesbit ederek programını ona göre düzenlemektedir. İlk sınavda başarısız olanların daha çok çalışarak ikinci sınavda başarılı olmalarını sınavın olumlu etkisi olarak açıklamaktadır. Öğrencilerine Alman talebe hayatını, çalışma tarzını anlattığını ve gezintiler yaparak Almanca şarkılar söylediklerini anlatması da bir diğer ayrıntıdır (BArch R 57/8500).

Ulshöfer'e göre YZE'ndeki Almanca öğretiminin sorunlarının üç kaynağı vardır:

1. Okul henüz kurulma aşamasındadır. Öğrencilerin birçoğı başka yüksek okullardan YZE'ye geçmişlerdir. Bazılarının yaşları ilerlemiş olduğu için yabancı dil öğrenmeleri zorlaşmıştır ve birçoğı düzenli çalışma alışkanlığından yoksundur.

2. Öğrencilerin içinde buldukları şartlar Almanca dersinin ilerlemesini olumsuz yönde etkilemektedir. Ulshöfer'e göre ziraat bilimlerinin terminolijisinin Türkçesi yoktur. Alman profesörlerin Almanca verdikleri dersleri asistanların Türkçeye iyi çeviremedikleri kanaatini taşıyan Ulshöfer çeviriyi yapanların her iki dile de hâkim olmalarının yanında ziraat bilim kavramlarını da Türkçeleştirmek zorundalar demektedir.

3. Öğrencilerin yetişme şartlarına dikkatleri çeken Ulshöfer, öğrencilerin gerek aileden yeterli desteği alamadıkları için gerekse ortaöğretimin yüksek tahsile iyi bir şekilde hazırlanamamasından kaynaklanan sorunlarını vurgulamaktadır. Ulshöfer orta öğretimde yapılan yabancı derslerin öğrenciye okuduğunu anlama becerisi vermesi gerektiğini vurgulamaktadır. Ayrıca orta öğretimin öğrencilerde yazılı ve sözlü ifade becerilerinin yüksek tahsil seviyesine uygun hale getirmesi gerekmektedir. Ulshöfer öğrencilerinin bu eksikliklerini gidermek için ev ödevleri yaptırmaktadır. Bu ödevler ayrıca öğrencileri mezuniyet tezi yazmaya da hazırlamaktadır.

Ulshöfer'e göre öğrenciler vazife ve sorumluluk bilincinden yoksundurlar. "Talebelere sorunca devletin onlara sunduğu imkânlarla, verdiği yemeğe, elbiseye, parasız eğitime müteşekkirlenir. Fakat devlete karşı asıl teşekkürün lafla değil de kendilerine sunulan bu imkânları bir hediye olarak değerlendirip derslere muntazaman katılarak ve sistematik bir şekilde çalışmak olduğunun farkında değildirler" (BArch R 57/8500).

Bütün olumsuzluklara rağmen öğrencilerde sorumluluk bilinci ve çalışma tarzı yavaş yavaş geliştirilir diyen Ulshöfer, ortaya çıkarılması gereken çok sayıda yetenek olduğunun altını çizmektedir. Birinci yılın sonunda kaleme aldığı raporunda talebelerin tahsil için gerekli şartların birçoğundan yoksun olmalarına rağmen gösterdikleri ilerleme takdire şayandır demektedir. Bir kısım öğrencilerde gelişen öğrenme hevesi ve talebe ruhunun oluşumundan ve ödevlerini muntazaman yapmaya başladıklarından sevinçle bahsetmektedir. Bu durum öğrencilerin kendilerine olan güvenlerini arttıracaktır.

Talebelerini ve Türkiye'yi daha yakından tanımaya başlayan Ulshöfer, ikinci raporunda talebelerin yetiştikleri ortamların ve şartların özerinde durmaktadır. Her ne kadar Atatürk devrimlerini raporunda övse de çok hızlı yapılan değişikliklerin geniş halk kitlelerine yansımadağı, yaşlılarda geleneğin devam ettiğini ve yeniliklerin gençlerde yerleşmesinin de zaman alacağını belirtir. Uygulanmakta olan dil politikasının öğrencilerde sürekli yeni kelimeler çıkarıldığı için güvensizlik meydana getirdiğini ve başarısızlıkta önemli rol oynadığını da belirtmiştir. Basit bir çevreden gelen Türk talebesinin yabancı kelimelerle dolu bilimsel dili belli bir oranda anlayıncaya kadar karşılaşacağı zorlukları apaçık bir şekilde ortaya koymalıyız diyen Ulshöfer, bilim dilini kavramanın yüksek tahsilde ne kadar önemli olduğunu vurgularken öğrencilerin Türk edebiyatını pek fazla okumamış olmalarını da ayrıca önemli bir eksiklik olarak görmektedir.

Ulshöfer'e göre YDS, sadece Almanca öğretmekle kalmayıp ziraat ve veterinerlik bilimlerine yardımcı bir enstitü olarak bilimsel çalışmalara rehberlik

etmektedir. Bu vazife buradaki öğrenciler için küçümsenmeyecek derecede öneme sahiptir. Almanca derslerinin hedefi öğrencilerin dersleri takip edebilecekleri, mesleki yayınları kullanabilecekleri ve Almanlarla sohbet edebilecekleri kadar Almanca öğrenmelerini sağlamaktır. Birinci yılda öğrencilerin sadece %10'u Almanca kaynakları kullanabilirken ikinci yılda bir hayli ilerleme oldu diyen Ulshöfer, zor şartlara rağmen 3. sınıfların 1/3'i zor olmayan, dersleri takip edebiliyor ve %40'ının mesleki yayınları Alman dilinde kullanabiliyor olmalarını sevindirici bir gelişme olarak göstermektedir.

### **Ulshöfer ve Almanca Ders Kitapları**

Ulshöfer'in ilk çözdüğü sorun sözlük olmuştur. Öğrencilerin bir Almanca-Türkçe sözlüğe sahip olamayışlarını önemli bir sorun olarak gören Ulshöfer'in girişimlerinin sonucunda kütüphanenin okuma salonuna birkaç sözlük konmuştur. Sözlüğün yazarından bahsetmemektedir.

Ulshöfer, Schulz ve Sundermeyer'in (Schulz ve Sundermeyer 1935) kitabını genelde iyi bulsa da Almanya'da Alman dilini öğrenmek isteyen yabancılar için hazırlanmış olması sebebiyle Ankara YZE öğrencilerinin hayatlarına yabancı olduğunu vurgulamaktadır. Örnek olarak bu kitapta yer alan *August dem Starcken ve Friedrich dem Grossen*'in fıkralarını Türklerin Almanlardan farklı değerlendirdiklerini belirtir. Yine bu kitaptaki posta, hava ve demir yollarına dair konuşma alıştırmaları bizim okul için gereksizdir diyen Ulshöfer, sadece okuma parçalarının değil alıştırmaların da talebelerin hayatlarına yabancı olduğunun altını çizmektedir. Ona göre gramer ve cümle alıştırmaları da hayatın içinden seçilmelidir. Böylece gramer için gramer çalışması yerine dile uygun, yaşama uygun metinlerle gramer çalışması yapılır.

Her ne kadar dersler tamamen kitaba bağlı olarak yapılsa da Türkiye'de Almanca öğretmeni olarak görev yapmış olan H. Sander ve İzmir Erkek Lisesi'nde görevli olan Tahsin Abdi'nin *Türkler İçin Kolaylıkla Almanca* ve Schulz/Sundermeyer'in *Deutsche Sprachlehre für Ausländer* adlı kitabı ders kitabı olarak kullanıldığı anlaşılmaktadır. Ziraat ve veterinerlikle alakalı bazı Almanca kitaplar Ulshöfer'den önce de Almanca derslerinde okutulmaktaydı. Önceden kullanılan *Herd und Scholle* (Helmkamp/ Gehrig/ Thoma 1914) adlı ders kitabını zor ve dil açısından kötü ve muhtevası can sıkıcı ve sadece ziraatçılar için yazılmış olması sebebiyle de yetersiz olarak değerlendiren Ulshöfer, bu kitabın yerine H. Sachs'ın *Natur und Geisteswelt* serisinden olan kitabı *Bau und Taetigkeiten des menschlichen Körpers* (1916) ve Hans Molisch'in *Pflanzenphysiologie* (1930) adlı kitapları veterinerlik ve ziraatçılık talebeleri için önermiştir. Enstitü rektörü Falke, bu kitaplardan 100 adet temin ederek öğrencilere dağıtmıştır.

Ulshöfer'e göre YZE şartlarına ve öğrencilerin becerilerine uygun ders kitabı gereklidir. İhtiyacımız olan okuma kitabı ziraat, veterinerlik ve ormancılık yüksek okulunun öğrencilerinin yaşantılarından çıkan, bilimsel kavramları öğreten, detaya inmeden, sıkıcı olmadan yazılmış olmalıdır: Bu kitapta bitkilerin ve hayvanların organik yaşamlarına dair tasvirler, temel yasalar ve temel sorunlar kolay anlaşılır bir



şekilde ifade edilmelidir. Ulshöfer'e göre yeni yazılacak ders kitabı eğer bilimin ve sanatın ortasında merkezi bir yer tutarsa, hem Türk yüksek okulunun taleplerini karşılar hem de en yüksek tarzda Almanlık fikrine hizmet ederek Almanca dersini asli hedefine ulaştıracaktır (BArch R 57/8500). Böyle bir kitapla yapılacak Almanca dersi hem genel anlamda Alman dilini öğrenmeyi hem de ana bilim dalının derslerini kavramayı kolaylaştıracaktır. Neumann böyle bir kitabı birlikte hazırlamayı kabul etse de Ulshöfer uygun metinler aramaya yalnız devam etmiştir. Ulshöfer, kendi bulduğu metinleri küçük bir öğrenci gurubuyla işledikten sonra başka metinler bulmak için İstanbul Alman Lisesi'nde Almanca öğretmeni olan Scheuermann ve okulun müdürü Preusser ile görüşmüştür. İstanbul'dan eli boş dönen Ulshöfer, aradığı metinleri Stuttgart'ta bulmuştur. Stuttgart eyalet kütüphanesinde bulduğu kitaplardan Kosmos yayınevini popüler kitaplarını, Ronsarth ve Bölsche v.d. yazarların eserlerini beğendiğini ve bu kitapların Alman araştırma kurumunun kütüphane kurulundan Ankara'ya göndermesini rica ettiğini bildirmektedir. Ulshöfer sonbaharda önce Göbel ile çalışmalara başlayıp sonra yalnız devam ederek sene içinde farklı gruplar için yeterli sayıda okuma parçalarını ve bunlara ait soruları hazırlamayı başardığını bildirmektedir. Ulshöfer, okuma metinlerinin bir kısmını gazetelerden güncel haberlerden seçerek derste okutmayı denemiştir. Hiç şüphesiz bu yöntem öğrencileri yabancı dil derslerine çok iyi motive etmeye yarar. Okuma parçalarından başka her bir gramer kategorisine uygun alıştırma cümleleri toplayan Ulshöfer, her ana bilim dalının mesleki derslerine uygun alıştırma parçaları, örnek olarak *ilgi ve sebep bildiren* cümlelerin (Relativ- und Kausalsatz) olduğu metinlerin önemine dikkat çekmektedir. Ulshöfer YZE için hazırlamaya başladığı ders kitabı oldukça iyimserdir. Topladığı okuma metinlerinden ve alıştırmalardan iki veya üç yıl içinde kitabın hazırlanacağına inanmaktadır.

Ulshöfer Türkiye'de Alman dilinin daha iyi öğretilmesi için, yaygınlık kazanması için Alman Dışişleri Bakanlığının kültür dairesinin yetkilileriyle yaptığı görüşmede tavsiyelerini bildirmiştir. Alman okullarında yapılan İngilizce dersleri için hazırlanan edebi eserleri örnek göstererek aynı şekilde Türkiye'deki okullarda da Alman edebiyatından seçme eserlerin bulunmasının gerekli olduğunu vurgulamıştır. Özellikle öğrencilerin ev ödevlerini yaparken ihtiyaçları olan bu eserlerin Türk okullarına kazandırılmasını Alman yetkililere önermiştir.

### **Ulshöfer'e göre Metot Konusu**

Ulshöfer'in Ankara'da görev yaptığı 1930'lu yıllarda Alman üniversitelerinin Germanistik bölümlerinde edebiyat ve dil tarihi ağırlıklı bir eğitim yapılmaktaydı. Günümüzde olduğu gibi üniversitelerde Almanca'nın yabancılara öğretimi gibi bölümler yoktu. Yabancı dil eğitimine dair çalışmalar çok ileri ve yaygınlaşmış değildi. Ancak 70'li yıllardan sonra üniversitelerde yabancı dil olarak Almanca bölümleri kurulmaya başlanmıştır (Ehnert 1982: 7). Yöntem sorunu Almanya'da 19. yüzyılın sonlarında gramer-çeviri yöntemine bir tepki olarak dolaylı yöntem ortaya çıktı. Her ne kadar bundan sonra dolaylı – dolaysız yöntem (indirekte – direkte Methode) tartışması devam etse de her iki yöntem de aynı zamanda kullanılmaya devam etmiştir. Dolaysız

yöntem de muhtelif okul ve öğretmenler tarafından farklı yönleriyle kullanılmaktaydı. Hatta bazı Almanca öğretmenleri her iki yöntemi de birlikte kullanmışlardır. Önen'in belirttiğine göre İstanbul Darülfünü'nun El sine (Diller) bölümünde dolaysız yöntem kullanılmaktaydı. Ders kitapları dolaysız yöntemin uygulandığı Alge, Berlitz<sup>8</sup> gibi kitaplardı. 1919 yılında ise dolaysız yöntem tercih edilse de zayıf noktaları ileri sürülerek iki yöntemin karışımının uygulanması önerilmekteydi.

Ankara'da yeni bir durumla karşı karşıya olduğunun bilincinde olan Ulshöfer herhangi bir metodu alıp burada uygulayamayız, Ankara şartlarına en uygun yöntemi bulmak zorundayız diyerek çok önemli bir tesbit yapmıştır. Ona göre, en iyi yöntem hedefe en kolay ve en hızlı ulaştırandır. Bu sebeple Ankara'da YZE'de yapılan Almanca derslerinin yöntemi enstitünün hedefleri ve öğrencilerin gereksinimlerini ve yaşam koşulları göz önünde bulundurularak belirlenmelidir. Türkiye'de ezberleyerek öğrenme usulü yaygın olduğuna dikkati çeken Ulshöfer'e göre ezber bir parılıya benzer. "Dilin yapısı, temeli, kanunları ve eğitici değeri ezberle öğrenilemez. Bilimsel bir kitabı okuyup anlayabilmek için parılı değil de net bir şekilde görebilmek gerekir" (BArch R 57/8500) derken ezber yoluyla ancak halkın konuştuğu dilin öğrenilebileceğini vurgulamaktadır.

Ulshöfer göreve başlarken önce YDS müdürü olan Neumann, Ulshöfer'e 3. ve 5. sömestir talebelerine Schulz ve Sundermeyer'in kitabından parçalar okumayı, posta, insan vücudu, aile hayatı, demiryolu, ulaşım araçları konularında konuşma alıştırmaları yapmasını ve sistematik gramer dersi yapmasını ve ev ödevi olarak gramer alıştırmaları vermesini önermiştir. Her iki okutman da dolaylı yöntemi tercih etmiştir. Fakat Neumann'ın sözü edilen önerilerini eleştiren Ulshöfer'in Neumann'dan farklı olarak Türkiye şartlarına ve öğrencilerin gereksinimlerine daha fazla önem verdiği anlaşılmaktadır. Yöntem konusuna ikinci raporunda da geniş yer ayıran Ulshöfer, bir bilimsel enstitü olarak yüksekokulun talepleri, öğrencilerin ihtiyaçları ve Almanca dersinin görevlerini bir ortak noktada buluşturmak gerekli olduğunu iddia etmektedir. Ona göre doğru yöntemi bu noktadan çıkarmak ve geliştirmek Almanca öğretmenin görevidir. Ulshöfer'e göre dolaysız yöntemin Almanya'da Almanca öğrenenler için uygun bir yöntem olsa da Ankara'da dersi çok zorlaştırmıştır. Bu yöntem kolay kavrayabilme gücü olan düşünme idmanlı insanları şart koşar. Bu sebeple dolaylı yöntemi uygulayan Ulshöfer, derslerinde çeviriye önemli bir yer vermiştir. Kısa sürede Türkçe öğrendiğini belirten Ulshöfer, öğrencileri serbest düşünmeye zorlamak için ve iki dilin farklılıklarını göstermek için en iyi yolun çeviri olduğunu savunmaktadır (BArch R 57/8500).

Neumann'ın önerisi üzerine cümle yapısının analizinin özerinde durmaya başlayan Ulshöfer, Almanca'nın ve Türkçe'nin cümle yapılarının farklılıklarına dikkati çekmiştir. Almanca cümlelerdeki yan cümle bolluğu ve Türkçede sonsuz partisip yapılarla kurulan uzun cümleyi anlayabilmek için analiz tek çözümdür: Yüklemeden

---

<sup>8</sup> Dünyanın birçok ülkesinde olduğu gibi Türkiye'de de faal olmuştur. Bu yöntem anadili ve çeviriyi kullanmaz, gramere pek yer vermez. Konuşma önemli bir yer tutar. İlk ders öğrencinin çevresiyle başlar. Alge'nin diğerlerinden ayrıldığı en önemli yanı resimlere çok büyük önem vermesidir.

hareketle özne-nesne, neden-niçin sorulur. Bu herkes için çoktan beri bilinen bir yöntemdir. Bu yöntem Türklere bir Avrupa dili öğretilirken yeniden bulunmalıdır. Ulshöfer, öğrencilerin analiz yaparak zor bir Türkçe cümleyi Almanca'ya çevirmeyi öğrendiklerini belirtmektedir.

Almanca öğretiminde yöntem sorununu çözdüğünü belirten Ulshöfer, ilk yıla büyük bir önem vermektedir. Ona göre birinci yılda ders saatini arttırarak Almanca gramerin en zor kısımları olan sentaks ve morfolojisinin öğrenilmesini sağlamak gerekmektedir. İlk sömestirde Almanca'nın en önemli kısmı olan fiil ile başlanmalıdır. Fiili, yardımcı zaman fiilini (Hilfsverb), tarz fiilini (Modalverb), kuvvetli ve zayıf fiil (starkes und schwaches Verb) çekimini, aktif ve pasifi öğrenen herkes Almanca'yı konuşabilir. İsim çekimi ve sıfat ikinci sırada gelir. Altı saatlik ilk sömestirde basit ilgi cümlesi, zaman bildiren cümle ve sebep bildiren cümle öğretilmelidir. İkinci sömestirde isim ve sıfat çekimi ve fiil çekiminin tekrarlanması özellikle şartlı yan cümleler hariç bütün yan cümleler tekrarlanmalıdır, ayrıca kuvvetli fiiller sürekli alıştırmalarda kullanılmalıdır. Şartlı yan cümle 3. sömestirde esaslı bir şekilde işlenmelidir. Alt kursta sınav sıkı tutulmalı, öğrencilerin sentaks ve morfolojik bilgileri ölçülmelidir. Cümle kurmayı birinci yılda öğrenemezlerse bir daha öğrenmezler ve dolayısıyla Alman kültür nüfuzundan mahrum kalırlar (BArch R 57/8500).

Ulshöfer 4. sömestir talebeleri ile tanımlık çekimi (Deklination) ve fiil çekimi (Konjugation) çalıştıklarını, 3. sömestirde işlemeye başladığı cümle bilgisinden ilgi cümlecisi ve -ki cümlecisi gibi yan cümleleri dördüncü sömestirde de işlemeye devam ettiğini bildirmektedir. Ulshöfer, dördüncü sömestriden itibaren Türkçe'den ve Almanca'dan yapılan çevirilere çok önem vermektedir. Ev ödevlerinin önemini sıklıkla vurgulayan Ulshöfer öğrencilerin bu sayede kütüphaneyi ve her iki dilde yazılmış olan kaynakları kullanmayı öğreniyor olmalarının önemini vurgulamaktadır. Bu sayede mezuniyet tezi yazmaya en iyi bir şekilde hazırlanmaktadırlar.

Ulshöfer, YZE'nin Almanca derslerinden beklentisi doğrultusunda ve Ankara şartlarını gözönünde bulundurarak öğrencilerin okuduğunu anlama ve yazılı ifade becerilerini geliştirmeye daha fazla yer vermiştir. Konuşma alıştırmaları yaparken telaffuzdan hiç bahsetmez. Konuşma alıştırmalarından asıl gayesi çalışma ruhunun aşılmasıdır. Konuşma konusunu öğrenci kendisi seçer. Konuşma metni önceden yazılır ve sunum 5-10 dakika sürer. Sunum bittikten sonra içerik ve şekil hakkında müzakere edilir. Ulshöfer'in kullandığı bir başka teknik ise bulmacadır. Gruplar halinde bulmaca çözen öğrencilerden kelimeyi bilemeyenlere sunum yapma cezası veren Ulshöfer öğrencilerin sunum yapmak için gönüllü cezalı olduklarını bildirmektedir.

Öğrencilerin gerek okuduğunu anlama gerekse yazılı ve sözlü ifade becerileri geliştirilirken meslekle ilgili metinler seçilmiştir. Örnek olarak veterinerlik öğrencileri için insan beslenmesi, süt hayvanları, bakteriyel hastalıklar ve tedavileri hakkında, ziraatçılık öğrencileri için ise ıslah hakkında, ziraatta ulaşım araçlarının önemi gibi konularla ilgili metinler seçilmektedir. Bu metinlerde ilgi ve neden cümlelerinin bulunmasına dikkat ediliyordu. Seçilen metinde geçen önemli kavramlar açıklandıktan sonra metin okunmakta ve tercüme edilmekteydi. En sonunda metnin içeriği hakkında

kompozisyon yazılıyor veya konuşma yapılmaktaydı. Bu metinlerle ilgili sorular ev ödevi olarak verilmekteydi. Bu türden çalışma ile öğrencilerde metodik düşünce ile müstakil çalışma yeteneği geliştirilmekteydi.

Ulshöfer Berlin’de Alman Dış İşleri Bakanlığı’nın kültür dairesinde Alman dilinin teşvik edilmesi için gerekli gördüğü tedbirleri anlattığını belirtmektedir. YDS’nin yeniden yapılandırılmasını önerirken Almanca öğretiminde Alman edebiyatının önemini vurguluyarak Türkiye’deki orta öğretim okullarına Alman edebiyatının önemli eserlerinin sokulmasını önerdiğini belirtmektedir.<sup>9</sup>

## Sonuç

YZE, Türkiye Cumhuriyeti’nin çok büyük beklenti ve fedakârlıkla kurulmuş en gözde yüksekokuludur. Bu okulun tarihi cumhuriyet dönemi üniversite tarihinin de önemli bir bölümünü oluşturmaktadır. Aynı zamanda Almanya sınırları dışında öğretim üyelerinin nerdeyse tamamının Alman olduğu yegâne yüksekokuludur. Bu makalede YZE’de verilen Almanca derslerini incelemek suretiyle YZE’nin tarihinden küçük bir kesit verildi.

YZE’nin devamı olan Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi’nin arşivinin olmayışı büyük bir eksikliklerdir. Aynı şekilde o dönemde bu yüksekokulun bağlı olduğu Ziraat Vekâletinin arşivi de bulunmamaktadır. Ziraat Vekâletinin belgelerinden sadece birkaçı Cumhuriyet arşivinde bulunmaktadır. Bu iki kurumun arşivi olsaydı hiç şüphesiz çok daha aydınlatıcı bir çalışma yapılabilirdi. Berlin’de Alman Dışişleri Bakanlığı’nın Arşivi’nde (Politisches Archiv des Auswärtigen Amtes) ve Federal Arşiv’de (Bundesarchiv) sadece ilk defa bu makalede kaynak olarak kullanılan Ulshöfer’in raporları ve diğer okutmanların tayinleri vb. konularla ilgili belgeler bulunabilmiştir. YZE’nde Almanca dersleri ilk defa bu makalede ele alınmıştır. Kuruluş döneminde görev yapmış olan Alman okutmanların kısa biyografilerine yer verilmiştir. Lapper’in Ankara’da çok başarılı olduğu iddiası yine bu makalede çürütülmüştür. Yine bu makalede Lapper’in rektör değil de lektör olduğunun altı çizilmiştir.

Raporlarda Almanca öğretiminin yöntemi oldukça önemli bir yer tutmaktadır. Her ne kadar o dönemde dolaysız yöntem dil öğretiminde yaygın olsa da Ulshöfer’in raporlarından YZE bünyesinde kurulan YDS’nin Almanca derslerinde dolaylı yöntemin uygulandığını görmekteyiz. YDS idarecileri Almanca derslerinde ziraat, ormancılık ve veterinerlik ile ilgili ders kitapları ve okuma parçaları kullanmak suretiyle mesleki bilgi ve terminolojiyi de öğretmeyi hedeflemiştir. Ulshöfer, Lapper ve Göbel gibi Almanya’da Almanca bölümünde doktora yapmış okutmanları bünyesinde bulunduran Yabancı Dil Seminer’inde yapılan Almanca dersleri o dönemin şartlarına göre üst düzey bir öğretim olarak değerlendirilebiliriz.

Henüz genç yaşta, doktora yaptıktan sonra Türkiye’ye gelen Ulshöfer’in raporlarından anlaşıldığına göre sorunlardan yakınmak yerine çözüm üretmeye

---

<sup>9</sup> Bundesarchiv Lichterfelde R 57/8500.

çalışmıştır. Öğrencileri ve yetiştikleri ortamları yakından tanıyarak sorunları kaynaklarıyla beraber anlamaya çalışmıştır. Özellikle ders kitaplarını yetersiz bulmuş; Ankara'daki ziraatçı, ormancı ve veteriner adaylarına uygun Almanca ders kitapları aramış ve bulamayınca kendisi ders kitabı hazırlamaya çalışmıştır. Öğrencilerin sözlük ve ders kitapları sorununu çözen Ulshöfer ders saatini arttırmayı da başarmıştır. Almanca dersinin verimini arttırmak için gayret sarfetmiştir.

Öğrencilerin ihtiyaçlarını ve imkânlarını gözönünde bulundurarak bir takım ders teknikleri uygulamıştır. O dönemlerde sıkça başvurulan yöntem olan dolaysız yöntem ile dolaylı yöntemi Ulshöfer de birlikte kullanmıştır. Mukayeseli gramer çalışması, cümle analizleri ve çevirinin üzerinde durmuştur. Öğrencilere Almanca öğretirken bir yandan da orta öğretimde kazanmış olmaları gereken bazı yetenekleri kazandırmaya çalışmıştır. Bir öğretmen olarak başarılı olabilmesi için Türkçe öğrenen Ulshöfer derslerine öğrencilerin ihtiyaçlarını ver becerilerini göz önünde bulundurarak uygun gördüğü ders tekniklerini uygulamıştır.

Ziraat vekili Muhlis Erkmen, Alman okutmanlardan hiç birisinin sözleşmesini uzatmayıp Almanca derslerini Türk okutmanlarla sürdürmeyi yeğlemiştir. YZE veya Ziraat Vekâaleti'nin arşivi ve bakanlık bürokratlarının hatıratları olmadığı için Alman okutmanların sözleşmelerinin neden uzatılmadığını öğrenme olanağına sahip değildir. Yabancı Dil Semineri bünyesinde verilen Almanca derslerinin ve tartışmaların Türkiye'deki Almanca derslerinin gelişmesine ve Alman dilinin yaygınlaşmasına katkısı olup olmadığını bugün itibarıyla elimizdeki kanıt ve bilgilerle söylemek mümkün değildir. Bu soruların cevabı Türkiye'de Almanca'nın öğretiminin tarihi ile ilgili yapılacak bir dizi araştırmanın sonuçlarının biraraya getirilmesiyle verilebilecektir.

Gerek raporları ve Türkçe öğrenmiş olması, gerekse YZE öğrencileri için uygun bir kitap hazırlığına girişmiş olması Ulshöfer'i diğer okutmanlardan ayırmaktadır. Türkiye'den ayrıldıktan sonra yaptığı çalışmalarla Almanca'nın öğretimi konusunda çıkardığı dergi, kitap ve makalelerle önemli bir bilim adamı olmuştur. Sözleşmesi birkaç yıl daha uzatılsaydı YZE muhtemelen ondan gerek öğretmen olarak gerekse ders kitabı yazarı olarak daha fazla yararlanacaktı.

Gerek YZE tarihi gerekse Türkiye'de Almanca öğretiminin tarihi etraflıca incelendikçe YZE'ne bağlı YDS'nin uygulamaları daha çok gün ışığına çıkacaktır. Bu makale YZE'de umulur ki Almanca öğretiminin yapıldığı bütün okullar hakkında çok sayıda bilimsel araştırmalar yapılır.

## **Kaynakça**

### ***Arşiv Kaynakları***

Das Bundesarchiv (BArch) Berlin-Lichterfelde

BArch R 4901/19964

BArch R 57/8500

Politisches Archiv des Auswärtigen Amtes (PA AA)

Scurla-Bericht RAV 128/731

RZ 507/64137-005-6

RZ 507/64137-128

Geheimes Staatsarchiv Preußischer Kulturbesitz.

I.HA. Rep. 76 Kultusministerium. Vb Sekt. 2, Tit. I, Nr. 9 P

### ***Birincil Kaynaklar***

**Avcı, Remzi** (2015): Sömürünün Ulaşım Aygıtları: Bağdat Demiryolu Özelinde Alman Emperyalizmi. *Mukaddime*, 6 (2), 263-282.

**Balcı, Sezai** (2008): Osmanlı Devleti'nde Modernleşme Girişimlerine Bir Örnek: Lisan Mektebi. *Tarih Araştırmaları Dergisi*. 44, 86-93.

**Balcı, Sezai** (2013): *Babîali Tercüme Odası*. İstanbul: Libra Kitap.

**Çiftçi, Cemalettin Yaşar** (2008): *Kuruluşunun 75. Yılında Yüksek Ziraat Enstitüsü (1933-1948)*. Ankara: A.Ü. Ziraat Fakültesi Yayınları.

**Demirel, Ömer Faruk** (1996): Türk Germanistiğinin Babası 85 Yaşında *Türk Dili*. 539, 588-592.

**Ehnert, Rolf** (ed.) (1982): *Einleitung. Einführung in das Studium des Faches Deutsch als Fremdsprache*. Frankfurt am Main-Bern: Peter Lang Verlag.

**Kansu, Akif** (1999): Türkiye Cumhuriyeti'nin 75. Yılında Yüksek Ziraat Enstitüsü'nün Kuruluşu. *Türkiye Cumhuriyeti'nin 75. Yılında Bilim Bilanço 1923-1998 Ulusal Toplantısı*. Ankara: TÜBA, 89-104.

**Grothusen, Klaus Detlev** (Hg.) (1987): *Der Scurla Bericht. Die Tätigkeit deutscher Hochschullehrer in der Türkei 1933-1939*. Frankfurt am Main: Dağyeli Verlag.

**Helmkampff, Adolf/ Gehrig, Hans/ Thoma, Hans** (1914): *Herd und Scholle: Lesebuch für die ländlichen Fortbildungsschulen der Provinz Westfalen*. Leipzig: Teubner.

**Hermann, Richard** (1900): *Anatolische Landwirtschaft*. Leipzig: Grunow.

**Kaerger, Karl** (1892): *Kleinasien, Ein deutsches Kolonisationsfeld*. Berlin: Gergonne & Cie.

**Lapper, Georg** (1956): Deutsch zu lehren – ein Vergnügen. Deutsch zu lernen – eine Lust! (ed.) Franz Schmidt (Hg.): *Deutsche Bildungsarbeit im Ausland nach dem ersten und die zweiten Weltkriege: Erlebnisse und Erfahrungen in Selbstzeugnissen aus aller Welt*. Braunschweig. Berlin-Hamburg-München-Kiel-Darmstadt: Westermann Verlag, 42-52.

**Oldenburg, Gustav** (1927): *Das landwirtschaftliche Unterrichtswesen in der Türkei und seine Zukunftsaufgaben*. Berichte über Landwirtschaft, herausgegeben vom Reichsministerium für Ernährung und Landwirtschaft Band VII, Heft 3.

**Oldenburg, Gustav** (1928): *Sechs Monate Aufbauarbeit in der Türkei. Bericht der deutschen landwirtschaftlichen Sachverständigen-Delegation über ihre Tätigkeit in der Zeit vom 1. April bis 30. September 1928*. Erstattet vom Delegationsführer Geh. Oberregierungsrat Dr. Oldenburg. Als Manuskript durch vervielfältigt. Nicht zur Veröffentlichung bestimmt.

**Önen, Yaşar** (t.y.): Yaşar Önen'in özel arşivimde bulunan başlıksız ve tarihsiz yayınlanmamış bir araştırması.

- Özyüksel, Murat** (2013): *Osmanlı İmparatorluğu'nda Nüfuz Mücadelesi. Anadolu ve Bağdat Demiryolları*. İstanbul: İş Bankası Yayınları.
- T.C. Yüksek Ziraat Enstitüsü Ankara**. 1933-34 Senesi Ders ve Tatbikat Planı.
- T.C. Yüksek Ziraat Enstitüsü Ankara**. 1934-35 Senesi Ders ve Tatbikat Planı.
- T.C. Yüksek Ziraat Enstitüsü Ankara**. 1935-36 Senesi Ders ve Tatbikat Planı.
- Ulshöfer, Robert** (1991): *Mein Deutschunterricht. Geschichte und Zukunftsperspektiven Eines Didaktischen Modells*. Frankfurt am Main-Bern-New York-Paris: Peter Lang Verlag.
- Ulshöfer, Robert** (2003): *Internationales Germanistenlexikon 1800-1950* (ed.) Christoph König, Berlin: Walter de Gruyter, 1920-1922.